

SZÜTS ZOLTÁN: A DIGITÁLIS PEDAGÓGIA ELMÉLETE, AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST, 2020.

K. Nagy Emese: Stabil alapok a kísérletezéshez

Szűts Zoltán figyelemre méltó monográfiát jelentetett meg az Akadémiai Kiadó gondozásában *A digitális pedagógia elmélete* címmel. A tudományos igényű megírt könyv tartalmát tekintve aktuális, hiszen a digitális oktatás kérdéskörével foglalkozik. Az is nyilvánvaló, hogy a jelenlegi járványhelyzetben nagy igény van egy olyan átfogó monográfiára, amely stabil tájékozódást nyújt e témában. Ez a könyv ilyen.

Kétségtelen, hogy korábban is születtek már olyan színvonalas magyar nyelvű munkák a témában, amelyek egy-egy konkrét témakört helyeztek a fókuszba, és az oktatást már az információs társadalom kontextusában vizsgálták. Így került előtérbe a konnektivizmus, de sokat kutatott az egyes okoseszközök használatához kapcsolódó módszertanok kérdése is. Történeti, leíró munkák is születtek szép számmal, és mivel a modern diagnosztikai eszközök segítségével egyre többet tudunk a digitális technológia agyra gyakorolt hatásáról, az elmúlt időszakban publikációk sora jelent meg a témában. Mindaddig azonban nem jelent meg olyan egyszerűs monográfia, amely arra vállalkozott volna, hogy megalkossa a digitális pedagógia viszonylag teljes elméleti keretét, miközben a szerzője nem ijed meg a diskurzusképzéstől sem.

Szűts Zoltán, az Eszterházy Károly Egyetem Digitális Kultúra tanszékének

vezetője, *A digitális pedagógia elmélete* című munkájában nem csupán az eddigi kutatásait összegzi, de újszerű, komplex és interdiszciplináris megközelítést is alkalmaz. A kommunikáció és médiatudomány, illetve a szociológia irányából közelít a neveléstudomány felé, ami szakmai életútját ismerve nem véletlen. A szerző a 2000-es években irodalomtörténészként még a hipertextualitást és az interaktív, képernyőről olvasható szöveg kérdéskörét

kutatta, kibontakozó gondolkísérleteit, elméleteit pedig az Osiris Kiadónál megjelent *A világháló metaforái* című monográfiájában

nem ijed meg
a diskurzusképzéstől sem

foglalta össze.¹ A 2010-es évektől az online kommunikáció és média problémaköre foglalkoztatta, ebből az időszakból származó publikációi közül számos a médiatudományi képzéseken ma már kötelező irodalomnak számít. Ebben a szakaszban született az *Online – Az internetes kommunikáció története, elmélete és jelenségei* című monográfiája is, amely a Wolters Kluwer Kiadónál jelent meg 2018-ban.² Ezzel párhuzamosan publikációs tevékenysége a digitális pedagógia felé fordult, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Műszaki Pedagógia Tanszékének docenseként a crowdsourcing (a tömegek bölcsességére való építés), a big data (a nagy anyagmenyiségből kiolvasható mintázatok), vagy éppen a chatbotok (felhasználókkal csevegő

¹ Szűts Zoltán (2018): *A világháló metaforái*. Osiris, Budapest.

² 2020/1-2. számunkban recenziót is közöltünk a könyvről – *A szerk.*

algoritmusok) oktatási használatát kutatta, és ezen témákban publikált alapvetően angol nyelven, míg neveléstudományi írásai magyarul az Új Pedagógiai Szemlében, a Korunkban az Opus et Educatioiban, vagy az Iskolakultúrában jelentek meg.

Szűts kiindulópontja, hogy a tanítás, és különösen a tanulás jövője összefügg a digitalizációval, és éppen ezért kell a jövő pedagógusainak egy stabil elméleti alapra építkezniük ahhoz, hogy az infokommunikációs technológiát tudatosan és hatékonyan használják. Ezzel pedig eljutottunk a kötet

egyik erősségéhez. A szerző ismerteti mind a technooptimista, mind a technopesszimista narratívát, felhívja a figyelmet az előnyökre és kihívásokra, miközben a digitális technológia diszruptív, kreatívan bomlasztó jellegét hangsúlyozza. Erre az egyik példáját éppen az irodalomtanításból hozza: „Amennyiben például a tanulóknak Kosztolányi Dezső *Édes Anna* című regényét kell elolvasniuk, nem feltétlenül szükséges ezt e-könyv-olvasó vagy tablet segítségével tenniük. Az évtizedek óta bevált nyomtatott változat tökéletesen megfelel a célnak. Ha azonban a regényhez kapcsolódóan létrehozunk egy augmentált valóságkörnyezetet, amelyben a tanulók szétnézhetnek a cselédszobák világában, és beleélhetik magukat a kontextusba, már könnyebben megértik a regény mondani- valóját” (28).

A komplex megközelítést tükrözi a szerző definíciója is, miszerint a digitális pedagógia „az információs társadalomba beágyazott osztálytermi vagy távoktatási módszertanok, gondolkodásmódok, szervezési folyamatok és munkaformák egysege, amelyben a tanítási és tanulási

folyamat infokommunikációs eszközökre, képernyőkre, adatbázisokra és digitális tartalmakra épül” (25).

A munka hat fő fejezetből áll. A szerző a *Bevezetésben* rögzíti a célokat, és itt jelöli ki azt a társadalmi és mediatisált kontextust, amelyben a jelen oktatási folyamatai zajlanak. Itt kap helyet a digitális pedagógia előnyeinek és veszélyeinek összegzése, illetve a definíciós kísérletek is. A második,

meglehetősen rövid, *Pedagógiai diskurzusok az információs társadalomban* című fejezetben kap helyet a digitális technológia kreatívan bomlasztó jellegének

tárgyalása, illetve a szakirodalmi alapok ismertetése is. Ezt követi a kinyilatkoztató című *A jövő digitális* fejezet, amely bemutatja, hogyan jutott el világunk és annak valamennyi alrendszere (nem csupán az oktatás, de a kultúra, a társadalom, az ipar vagy a média is) az analógból a digitális paradigmába, és ennek milyen következményei vannak az iskolára nézve. A negyedik, terjedelmes fejezet címe *A digitális pedagógia*, amely egyszerre tár az olvasó elé egy történeti narratívát, illetve világít rá, hogy az oktatás világa milyen mértékben olvadt össze az online kommunikáció és média rendszerével. Szűts érdeme, hogy képes egy összefüggő és logikus rendszerbe foglalni James R. Beniger, Komenczi Bertalan, Merlin Donald, Manuel Castells, John Searle, Neil Postman, Alan Turing, Yuval Noah Harari, Walter Ong, George Landow és Paul Virilio elméleteit, és rámutatni, hogyan függnek össze például a mesterséges intelligencia és a kognitívhabitus-korszakok kérdése, a bábeli könyvtár gondolata, vagy éppen a dromológia kérdése a digitális pedagógia elméleti keretén belül. Az ötödik fejezet provokatív címet visel: *Didaktika 2.0*. Ez mutatja be az IKT hatását az egyén

szétnézhetnek a cselédszobák világában, és beleélhetik magukat a kontextusba

kognitív képességeire, tér ki a tanítás és tanulás új felületeire és mediatizált platformjaira, az iskola és a szülő szerepére, a hagyományos osztálytermi módszerek digitális transzformációjára. Az utolsó, *A digitális pedagógia elméleti kerete* fejezet foglalkozik részletesen is a digitális pedagógia előnyeivel és kihívásaival, valamint kijelöli, hogy milyen feltételek mellett képes az oktatás hatékonyabbá válni az online kommunikáció és média

instrumentumainak alkalmazásával.

Úgy vélem, hogy Szűtsnek nem célja egy radikálisan új oktatásemélet kreálása, sokkal inkább a már meglévők digitális „augmentálása”. Az említett interdiszciplinaritás úgy is megjelenik, hogy az interaktivitás, a hipertextualitás, a virtualitás, a multimedialitás, az azonnaliság, a szimulákrum, az élményszerűség, vagy éppen a flow jelenségeit a médiatudomány rendszeréből a pedagógia környezetébe emeli át.

Ez a munka nem lesz azonnal hatással az oktatási gyakorlatra, és nem fogja segíteni azokat, akik nehézségekkel küzdenek a jelenlegi tantermen kívüli, digitális oktatás során. A kötet elméleti síkon tárgyalja a digitális pedagógia problémáját, és egy széles ismeretanyaggal alátámasztott szemléletmódot kíván megosztani olvasójával. Mégis haszonnal forgathatják a kötetet azok a pedagógusok is, akik mindennapi munkájuk során, „normális” körülmények között szeretnék alkalmazni a digitális pedagógiát, hiszen Szűts bemutatja a jelenben a pedagógiai gyakorlatba már beágyazott módszertanokat (e-learning, gamifikáció vagy éppen tükrözött osztályterem), kitérve a problémákra is. Itt érkezünk el ahhoz

a ponthoz, hogy egyértelművé tegyük, hogy kik azok, akik a kötetet haszonnal forgathatják. A könyvet ajánljuk a pedagógusképzésben résztvevők és a már gyakorló pedagógusok számára, azoknak, akik stabil elméleti alapra támaszkodva vonnák be az IKT-t az oktatási gyakorlatukba.

A könyv nyelvezete előzékeny az olvasóval szemben, sőt időnként rendkívül olvasmányos. Megosztók lehetnek azonban

a mérés és értékelés világából érkező neveléstudósok számára az esszéisztikus betétek – lásd például a *Tanárok az úrhajóban* című fejezetet – sőt a mottók

is – lásd Ottlik Géza: *Iskola a határonbó* lott részletét. Ugyancsak kritizálható lehet az időnként talán túlzottan is interdiszciplináris megközelítés – lásd például Erwin Schrödinger kvantummechanikából kölcsönzött szuperpozíciós elméletének adaptációját a tanári szerep transzformációjának leírására. Mindezek azonban nem vonnak le a munka értékéből, sokkal inkább a szerző irodalomtudományi örökségére reflektálnak. Példa erre a bevezető fejezet parafrazált címe is, a „Van-e tanár ebben az osztályban?” (lásd Stanley Fish *Van-e szöveg ezen az órán?*). Az újszerű és provokatív megközelítés itt nem áll meg. Szűts azt állítja például, hogy a tanároknak influenszerré kell válniuk, vagy hogy az osztályterem szerepe felértékelődik majd a jövőben.

Néhány további megjegyzés: a szerző a Falus Iván által 2003-ban szerkesztett *Didaktikát*³ használja vonalvezetőnek, amikor javaslatokat tesz a hagyományos oktatási formák transzformációjára. Várható azonban, hogy ezt a fejezetet a szerzőnek a jövőben újra kell gondolnia, ha már kellő

széles ismeretanyaggal
alátámasztott szemléletmódot
kíván megosztani

³ Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

szakmai tapasztalatokat szereztünk a jelenben kényszerű távoktatás, majd az azt reményeink szerint követő osztálytermi digitális konszolidáció során. A fejezet – jelenleg – vonalvezetőként szolgálhat azoknak, akik arra keresik a választ, hogy egy online, valós idejű óra a közoktatásban azonos ideig tartson-e, mint az osztálytermi. Szűts szerint a transzformáció során már azt a mediatisált környezetet kell figyelembe venni, amelyben a tanulók a szabadidejük nagy részét töltik, a közösségi médiát, amelyben a figyelem rövidebb ideig tartható fenn. A szerző rámutat a kihívásokra is, miszerint a tanulók figyelmét, memóriaműködését vagy éppen a tanári visszajelzések rendszerét veszélyeztetik a közös-

ségi média gyakorlatai, és a pedagógusnak erőfeszítést kell tennie annak érdekében, hogy a digitális pedagógia kontextusát a tudatos eszközhasználat és időmenedzsment jellemezze.

Összefoglalásként elmondhatjuk, hogy Szűts a digitális pedagógia elméletének olyan elméleti keretét alakította ki, amely stabil alapot nyújt a kísérletezéshez, nem csupán a közoktatásban dolgozó pedagógusoknak, de az egyetemi oktatóknak is. Az Akadémiai Kiadó által most megjelentetett monográfia várhatóan a digitális pedagógia témakörében a hazai pedagógus-

képzés egyik nélkülözhetetlen irodalma lesz.

A kötet szakmai lektorai Csepeli György és Komenczi Bertalan voltak.

stabil alapot nyújt
a kísérletezéshez

*Az elektronikus verzió már elérhető a Mersz.hu-n:
<https://mersz.hu/szuts-a-digitalis-pedagogia-elmélet/>*

Horváth Hanna munkája